

ספרות תרבות וביקורת

בן המלך מנגר ומקרקר לו מתחת לשולחן על אף מאמצייהם של שליחי המלך להחזירו למוטב. "מעשה בהינדיק" באולם ז'ראר בכר

מעשה בהינדיק

ישיבת מקור חיים בחרה לציין את פתיחת חגיגות ה-25 שנה להקמתה בדרך מקורית: במקום לערוך דינר מכובד ויקר העלו תלמידיה הצגה שמבוססת על סיפורו של רבי נחמן מברסלב "מעשה בבן מלך שנפל לשיגעון"

שרה ג'ו בן צבי

והחריגה מבחינות רבות בנוף הציוני דתי של הרב עדין שטיינזלץ, מפרש הגמרא המכונה בשמו. אין בכונתי לדון במוסד – שגם בני לומד בו – על חסרונותיו וסגולותיו, אלא לסקור פעילות ייחודית אחת מני רבות שנערכת בישיבה מדי שנה. מדובר ביצירה

המוסד הקרוי ישיבת מקור חיים מעורר תגובות מגוונות בקרב יודעי דבר בציבור הציוני דתי באזור ירושלים, החל מתמהוני או מוזר וכלה באליטיסטי או אפילו מתרברב. כולם יסכימו שמדובר במוסד יוצא דופן, שמאחוריו ניצבת דמותו הענקית

מעשה בהינדיק	49
"מעשה בהינדיק" מציב סימן שאלה. במקורו שייך סימן השאלה לרבי נחמן, אבל מעניין לראות באיזו קלות תרגמו אותו תלמידי ישיבת מקור חיים לחיים שלנו. שרה ג'ו בן צבי	
התפכחות	53
בספרה של חיותה דויטש הגאולה נראית לא מי יודע מה. זו ודאי לא "ראשית צמיחת גאולתנו" שעליה התחננו ובה האמנו לפני שנים – גאולה פשוטה ומהירה וחד כיוונית – אבל עדיין יש בה תקווה וסיכוי לתיקון. ימימה חובב	
עד מאה ועשרים שנה	55
סיפור רינה יוגל	
נתקבלו במערכת	57
סקירת ספרים	

שתלמידי הישיבה משלבים בה משחק עם תורת ברסלב, והיא משקפת את גישתה החינוכית של הישיבה ואת השפעתה על בוגריה.

לבין תום הלימודים, השמיניסטים מעלים הצגה שמבוססת על מה שהפנימו מהסיפור. אוריה נאור, שמביים את ההצגות שמעלים השמיניסטים בעזרתו של יונתן בילט

לתרגול הודו, או בידיש של רבי נחמן ל"הינדיק". התלמידים בחרו לתאר את הלחץ שבו נתון בן המלך בעולם שבו הסכמים בינלאומיים כוללים גם שידוכים עם בני ובנות מלכים זרים, ואחריות רבה מוטלת על כתפיו העדינות של יורש העצר הצעיר, לא במונולוגים ארוכים ומיוסרים אלא ברידה לפרטים הקטנים שמהם מורכבים חיי היומיום בחצר המלכות. משחקם כלל גינוני חצר, נימוסי שולחן מדוקדקים, ואפילו ריקוד ולס לנעימת "מפצח האגוזים" של צ'יקובסקי, מבלי לדרוך על אצבעותיה של "בת הזוג". כל אלה הצליחו להמחיש את הגיהנום המפואר והחונק שהביא את בן המלך לשיגעון.

ההצגה מצביעה על נקודה שרלוונטית גם בחברה שלנו: החיים מורכבים מאפלי פרטים של חוקים בלתי כתובים שמקובלים על החברה כולה, ומי שבועט בהם נחשב חריג.

מתאטרון עמוקה, מתאר אותן כמתנה שמעניקים הבוגרים לישיבה ולהוריהם. לא תמיד מציגים סיפור של רבי נחמן. באחד המחזורים בחרו התלמידים בסיפורו של הנס אנדרסן "הברווזון המכוער", ששיקף לדעתם את הדימוי שלהם בעיני הישיבה. בשנה האחרונה העלו התלמידים את ההצגה "מעשה בהינדיק", על פי הסיפור "מעשה בבן

מיד לאחר חג הסוכות ערכה הישיבה התיכונית ערב לציון פתיחת שנתה ה-25. במקום לשכור אולם ולערוך דינר מכובד ויקר, או להזמין מופע תאטרון, כפי שנהוג במקומות אחרים, הישיבה פשוט עשתה את מה שהיא עושה הכי טוב – הציגה את פעולתה החינוכית ואת תלמידיה. אין מקום שהתיאור "זורם" מתאים לו יותר מאשר ישיבת מקור חיים.

"מעשה בהינדיק" מציב סימן שאלה. במקורו שייך סימן השאלה לרבי נחמן, אבל מעניין לראות באיזו קלות תרגמו אותו תלמידי הישיבה לחיים שלנו

משחקם של בחורי הישיבה כלל גינוני חצר, נימוסי שולחן מדוקדקים, ואפילו ריקוד ולס. כל אלה הצליחו להמחיש את הגיהנום המפואר והחונק שהביא את בן המלך לשיגעון

אולם האמת היא שדברים אלה אינם מחויבי המציאות. מי אמר שצריך להשתכר מעבר למינימום מסוים כדי לפרנס משפחה; שהדרך לפרנסה מכובדת עוברת דרך תעודת בגרות ולימודים גבוהים; שצריך להתלבש בצורה מסוימת – מכנסי ג'ינס קרועים, חולצת טריקו ונעלי ספורט בחוגים מסוימים, וחולצות מכופתרות ומותגים בחוגים אחרים – כדי שיתייחסו אליך ברצינות? "מעשה בהינדיק" מציב סימן שאלה על כל אלה. במקורו שייך סימן השאלה לרבי נחמן, אבל מעניין לראות באיזו קלות תרגמו אותו תלמידי הישיבה לחיים שלנו.

מלך שנפל לשיגעון" – מהידועים שבסיפורי רבי נחמן. ההופעה הייתה כל כך מוצלחת עד שהחליטו להעלותה פעם נוספת מחוץ לכותלי הישיבה, על במה ציבורית וחגיגית יותר – אולם ז'ראר בכר בירושלים – כפתיחה לחגיגות ה-25. בהצגה היו לא מעט דברים מפתיעים, בהתחשב בכך שהמפיקים והמציגים הם תלמידי י"ב בישיבה תיכונית. מלבד התפאורה והתלבשות העשירות והמלוטשות, הופתעתי גם מכך שהבחורים שיחקו בחופשיות דמויות נשיות. הסיפור עוסק בבן מלך שמשגע ומתחזה

ובכל זאת, ראוי לקחת בחשבון שהעלאת מחזה היא פעולה מורכבת למדי, שמצריכה ארגון קפדני ותיאום בין גורמים רבים. כנראה שלפעמים הזרימה מתאפשרת דווקא בזכות התכנון המוקדם והמאמץ לצפות מראש כל תקלה אפשרית.

גיהנום מפואר

במקור חיים נהוג שתלמידי כיתה י"ב לומדים במהלך השנה עם ראש הישיבה, הרב דוב זינגר, סיפור אחד מהמעשיות של רבי נחמן. בסוף השנה, לאחר לחץ הבגרות ובימים הספורים שבין הבחינות האחרונות

חיות היער עוזרות לבן המלך לשחרר את החיה שבפנימיותו. אנשים אפורים בחצר המלכות מנסים לכלוא אותה חזרה

אותם אל ההורים, אל הבתים ואל הערכים שברקע. זהו מסר מעודד למדי להורים שעומדים בפני הוצאת ילדם לארבע שנות לימוד במסגרת פנימייתית. המסר הזה בא לידי ביטוי בהצגה לא רק בדמותו של הגיבור שגואל את בן המלך – ואת המלך עצמו – מייסוריו. גם פס הקול שברקע והריקודים על הבמה משקפים גישה זו.

העובדה שעל אותה במה רוקדים מינואט של עידן הבארוק לצלילי יצירה של צ'ייקובסקי, ומשמיעים להיט מפורסם של להקת פינק פלויד האנגלית משנות השבעים – We don't need no education ... Teacher, Leave those kids alone (איננו זקוקים לחינוך בכלל ... מורה, רד מן הילדים) – אומרת משהו. העובדה שהשיר לקוח מההווי של דור ההורים, ולא ממוזיקה מרדנית עכשווית, מצטרפת לאמירה הכללית – מדובר כאן בישיבה תיכונית שמגדלת דור על ברכי דור הוריו, ולא מבקשת לסתור את האתוס של הבית ולהרחיק את תלמידיה מהיהדות החפיפניקית של הוריהם, כפי שביקשו לעשות בישיבות התיכוניות בדור הקודם. כמובן שיש גם מסר חתרני בשימוש בשיר של פינק פלויד, שמרומם את אצילותו הטבעית של האדם, דוגל ביכולתו לחנך את עצמו, ורואה קלקול בכל התערבות מלאכותית בעיצוב אופיו. גם הרקדנים, שנעים בתנועות ריקוד מקוטעות, לבושים חליפות שצבען משתנה מרגע לרגע בתאורה מנצנצת כמיטב המסורת של הדיסקו והטרנס, משתלבים בתמונה. בן המלך ניצב קפוא ביניהם, כשאיבריו נעים בעזרת מחנכו שמפעיל אותם באמצעות חוטים כמו בובת תאטרון.

מבטאת את יכולתו של מוסד חינוכי לחנך לאחד הערכים היהודיים ביותר – כיבוד אב ואם. התלמידים לא בחרו להציג את החכם בדמות רב מקובל ומזוקן כמו מייסד הישיבה הרב עדין שטיינזלץ למשל, וגם לא בדמות ברסלבר תמהוני בעל פאות מסולסלות. הם בחרו בדמות המספר – הסב שיושב ליד נכדו, מסביר לו את המתרחש על הבמה ומחבר בין חלקי ההצגה. ברגע שבו כלו כל הקצין והמלך מרכין ראשו בייאוש טוטלי, עולה הסב מן הקהל אל הבמה. הוא עומד לפני הווילון הסגור, פורס ידיו ומבקש להיכנס לפני ולפנים ולסייע לבן המלך. כדי להיכנס הוא נאלץ להסיר את כל הקליפות החיצוניות, להיחלץ מתוך מלבושיו, ולעמוד – במגבלות הצניעות – בלבוש תחתון בלבד.

קירוב הקרובים

הצלחת הסב לשקם את בן המלך מעידה שבעיני השמיניסטים המסגרת החינוכית שבה הם לומדים אינה שוללת את הערכים

נקי ממלבושים

התלמידים הצליחו להפיק תכנים רבים מסיפור זה קצר, שבגרסתו של רבי נחמן נפרס על כעמוד בלבד. הישיבה טוענת לפיקוח מסוים על תכני ההצגה, כך שאפשר לראות בחומרים שהעלו התלמידים מדד לפתיחותו של המוסד. התלמידים הציגו דמויות שונות מהעולם המודרני, בשילוב מוזיקה וריקודים מסוגנות שונים. בין הדמויות שמביא המלך כדי לרפא את בנו המשוגע נמנים רופא רוסי שדוגל בניתוחים שישנו את טיבו של האדם – הערה מפוכחת למדי על יהירותה של מערכת הבריאות בארץ, עם קריצה צינית מעט לסטריאוטיפים שנקבעו בחברה שקולטת עליות רבות; פקיר הודי שמבקש להקריבו על מזבח אמונתו האלילית, כשהאבזרים מעידים על התעניינות רבה במיסטיקה ההודית – ושוב, עם קורטוב פלפל; ורב מחזיר בתשובה שמזכיר את הרב אמנון יצחק. החכם שמצליח להחזיר את בן המלך לפסי הנורמליות, או אולי

העובדה שהשיר לקוח מההווי של דור ההורים, ולא ממוזיקה מרדנית עכשווית, מצטרפת לאמירה הכללית – מדובר כאן בישיבה תיכונית שמגדלת דור על ברכי דור הוריו, ולא מבקשת לסתור את האתוס של הבית

שהביאו אתם מהבית ונותנת אמון בהוריהם ובמטען שהעניקו להם. בערב היכרות עם הישיבה אמר הרב דוב זינגר להורים שמטרתו בחינוך ילדיהם היא לקרב

נכון יותר – לשכנעו שאפשר להכיל את ההינדיק שבתוכו ובכל זאת לתפקד כשאר בני אנוש – הוא "המספר". זו כנראה הדמות שמועצת על ידי התלמידים. הבחירה הזו

באזכור שקוף של תחילת ההצגה יושבים הנדריק - כעת המלך - אשתו וילדיו אל השולחן המלכותי, והמלך מניח ראשו בין ידיו ונאנח: "שוב זה מתחיל מחדש" ריפוי הנפש

באזכור שקוף של תחילת ההצגה יושבים הנדריק - כעת המלך - אשתו וילדיו אל השולחן המלכותי, והמלך מניח ראשו בין ידיו ונאנח: "שוב זה מתחיל מחדש"

מוזיקה שאינה מתאימה". יש להניח שהשנה, כשההצגה הועלתה לראשונה על במה פומבית יותר, נשמרו הקריטריונים בקפדנות, ומה שמתגלה על הבמה משקף עבודה משותפת של צוות הישיבה ותלמידיה.

בסוף ההצגה, לאחר הסוף הטוב שבו חוזר בן המלך לעצמו ומתחתן עם הנסיכה, הוסיפו התלמידים סצנה מפרי דמיונם שהותירה רושם רב על הצופים. באזכור שקוף של תחילת ההצגה יושבים הנדריק - כעת המלך - אשתו וילדיו אל השולחן המלכותי. הבן הגדול, יורש העצר, מסתבך עם הסכר"ם המפואר, והמלך מניח ראשו בין ידיו ונאנח: "שוב זה מתחיל מחדש". ברקע מתנגן השיר של אביתר בנאי "לילה כיום יאיר", שיצא בתקופה שבה עמלו על ההצגה: "שוב אני נלחם ... זה בנקודות הקטנות". המבט המפוכח, שמבחין שהניצנים של תסביכי ההווה מצויים בעברו של דור ההורים, לא רק שעשע את ההורים שצפו בהצגה של ילדיהם שיוצאים עתה אל העולם הגדול, אלא גם טלטל אותם.

לצד האמירה המפורשת, הקודרת מעט, שכל דור נוטה לחזור על הטעויות של הדור הקודם, הוטמעה גם תקווה שההורה החדש ידע לנהוג אחרת. שלאור מה שלמד מהחכם בהצגה, בן המלך שהפך למלך ידע לתת טיפול אחר, מתאים יותר, לבן שלו. הוא אולי ישכיל לאפשר לו להיות הינדיק, למצוא את החיות המיוחדת שבתוכו, ולנתב כוחות אלה - שהם הכוחות הייחודיים שלו - לדרך הנכונה לו. כך אולי יעז לצאת ולמלא את תפקידו בעולם הגדול, ולא יסתפק במציאת מימוש עצמי אי שם לבדו, מנקר ומקרקר לו כהינדיק מתחת לשולחן. ■

זאת מצליחה לתת מקום לכל יחיד להיות מי שהוא באמת, לבוא לידי ביטוי ולתרום מן הייחוד שלו לקולקטיב. כמה בוגרי ישיבות תיכוניות מרגישים שניתנת להם הזדמנות כזו במסגרת ארבע שנות לימודיהם? האם התלמידים מבטאים הערכה ליש או כמיהה לרצוי?

אוריה נאור, שעמל על ההצגות מדי שנה, מציין שלמרות הרציונל החינוכי בעבודתו "צריך לוודא שכל הפרטים נעשים בשיתוף עם התלמידים אבל גם בפיקוח של הבמאי. לעתים התלמידים עשויים להכניס להצגה

ושוב אני נלחם

"ריקוד החיות" בהצגה משדר בתדר קצת אחר. בן המלך הנדריק - השם שהמציאו התלמידים, כנראה בשל דמיון הצלילים לעוף שמכב בהצגה - בורח מהארמון ותועה ביער. במקום להתבודד שם כברסלבר מן המניין, הוא נתקל בחיות שמציגות עצמן בפניו ועוזרות לו לשחרר את החיה הפרטית שלו שמסתתרת בפנימיותו. מוזיקת הראפ של Balkan Beat box מהדהדת, הריקוד סוחף ומלא הבעה, אבל גם מעגלי ומתלכד. והמסר - חבורה מלוכדת אך מנותקת, שבכל

בן המלך ניצב קפוא, כאשיבירו נעים בעזרת מחנכו המושך בחוטים